

Пуковник **НИКОЛА БОРИЋ**

НАПАД ОКЛОПНИХ ЈЕДИНИЦА НА ПЛАНИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ

Планинско земљиште каналише борбена дејства оклопних јединица у нападу углавном долинама или гребенима. Оно знатно ограничава њихову оперативну, а нарочито тактичку покретљивост и маневровање и отежава прегледност, осматрање, одржавање везе и успешно дејство ватре (због обиља мртвих простора, прикривених прилаза, покривености, итд.); затим, ово земљиште отежава избор погодних правца за прилаз и линија на којима је могуће развијање тенкова (нарочито већих јединица); и најзад, оно усложњава командовање због тешкоће осматрања дејства сопствених јединица и делова, нарочито при њиховој употреби на одвојеним правцима, тако да успех борбе на планинском земљишту у знатној мери зависи од разумне иницијативе тенковских старешина. Осим тога, планине скраћују радијус дејства радиостаница тако да се морају користити и помоћне радиостанице. Пошто су оклопне јединице на планинском земљишту изложене великим опасностима од напада непријатељских ловаца тенкова и пошто немају довољно могућности за самоодбрану, неопходно је да дејствују у најтешњем садејству са пешадијом и да се њихови борбени пореци непрекидно осигуравају распоредом пешадије од евентуалног непријатељског дејства са крила и бокова, а често и са фронта. Најзад, и рад позадинских служби оклопних јединица на планинском земљишту је отежан због повећане потрошње погонског горива и мазива, због тешкоћа приликом снабдевања, ремонта и евакуације, као и оштрије климе и променљивих атмосферских прилика (нарочито зими).

С друге стране, нападач на планинском земљишту може у знатној мери користити ватру својих тенкова који би дејствовали преко своје пешадије не само на надвишавајућег непријатеља, него и са надвишавајућих положаја на непријатељске трупе које се налазе ниже од њих. Поред тога, изненадном појавом на правцима где их непријатељ не очекује, тенкови испољавају јако морално дејство које може бити и од пресудног утицаја на исход борбе.

Према томе, под појмом „масовна употреба тенкова“ на планинском земљишту не треба подразумевати само употребу крупних оклопних формација, за чије дејство нема увек потребних услова, већ и малих тенковских јединица (чета, батаљона, итд.), које су у стању да решавају и оне задатке за које су на маневарском земљишту по-

требне много јаче тенковске снаге. Зато мање тенковске јединице у планинама могу задовољити тактичке па чак и оперативне потребе пешадиских и здружених јединица. Масовна употреба тенкова обезбеђује се дубљим ешелонирањем борбеног поретка, стим да тенкови позадњих ешелона, чим им се укаже могућност за развијање, обилазе челне формације и настављају борбу као и у нормалним условима. А пошто ће се на планинском земљишту готово увек наћи неки правац са благим рељефом и мањим стрминама на којима се тенкови могу употребити са великим успехом, треба тежити да се употреби највећа маса тенкова коју дотични правац у конкретној ситуацији може да прими.

Иако при коришћењу тенкова на планинском земљишту, начелно, треба избегавати цепање органске целине нижих тактичких јединица (нарочито тенковских чета и батаљона), то ипак не значи да се тенкови не могу користити и у мањим групама, тим пре што ће такав начин употребе тенкова бити једино могућ и целисходан у тешким земљишним условима. Али, при томе увек треба имати у виду да таква употреба тенкова има великих недостатака. Пре свега, тада се отежавају: командовање, веза, снабдевање, оправка и евакуација и смањује ударна моћ тенкова, док се опасност од противтенковских средстава знатно повећава. С друге стране, због веће дубине и мањег капацитета појединих правца на планинском земљишту отежано је и сукцесивно увођење тенковских јединица у борбу, односно њихово извлачење из борбе, тако да оне не могу обезбедити непрекидну непосредну подршку својим пешадиским јединицама. Због могућности масовне употребе оклопних јединица долинама и гребенима бранилац је често у неизвесности о томе где ће бити правац главног удара општевојних јединица, које често нападају без подршке тенкова по непроходном и тешко приступачном терену само да би постигле изненађење и успех у нападу.

При организацији напада оклопних јединица у планини мора се вршити тачан прорачун времена за кретање (пошто је њихова брзина кретања мања него у равници) и водити рачуна о почетном груписању снага на правцима одлучујућег значаја (јер је прегруписавање у току напада врло тешко, а често и немогуће). Пошто је маневровање тенкова по фронту отежано, оно се нормално мора вршити тенковским резервама из дубине. Зато треба поклањати велику пажњу извиђању и добро ценити земљиште у тенковском смислу са циљем да се одреде најцелисходнији правци употребе тенкова и да се утврди у којим фазама борбе и у ком се обиму могу употребити оклопне јединице (пошто је њихова прегрупација на планинском земљишту скопчана са великим губитком времена).

Оклопне јединице у нападу на планинском земљишту могу се употребити: за подршку напада у тесном садејству са пешадијом (покретом или ватром из места); као предњи одреди или покретне групе за развијање успеха на правцима пролазним за оклопне јединице; за окружење и уништење главних снага непријатеља у садејству са пешадијом, ваздушнодесантним јединицама, авијацијом и

партизанима и, најзад, за гоњење (по могућству паралелно) дуж долина и гребена са циљем да се пре непријатеља заузму осетљиве тачке на његовим отступним правцима (раскрснице, доминирајући висови, прелази преко река, улази и излази из теснаца и сл.) и на тај начин отсеку његове знатне снаге.

Начин употребе оклопних јединица зависи од њихових задатака. Тако ће, например, подршку напада пешадије вршити они тенкови који се налазе у саставу тенковских група за непосредну подршку пешадије, док ће се за развијање успеха и гоњење употребити тенкови у својству предњих или гонећих одреда, покретних група, итд. При нападу на планинском земљишту корпуси и пешадиске дивизије треба редовно да одређују своје тенковске резерве, које ће доцније употребити према развоју ситуације.

Иако нису искључена самостална дејства оклопних јединица на планинском земљишту (јер оклопне јединице имају карактер здружених јединица), она се, ипак, морају изводити у садејству са авијацијом, ваздушним десантима, партизанима, инфилтрираним јединицама итд.

За употребу оклопних јединица на планинском земљишту не важе иста начела која важе за њихову примену на маневарском земљишту. Тако се, например, на планинском земљишту, начелно, задржава већи део оклопних снага у другим ешелонима и уводи у борбу у складу са ситуацијом и земљишним условима, док се мањи део снага користи у првим ешелонима на засебним правцима за подршку нападних колона, с тим што ојачавање ових колона тенковима мора одговарати важности самих праваца. С обзиром на пролазност и капацитет нападних праваца, њихову дубину и правце протезања, степен испресецаности, проходности и прегледности земљишта, тенковске јединице за подршку пешадије у првим ешелонима нападних колона могу се користити у мањим или већим борбеним групама (јачине од тенковске чете до батаљона, а ређе вода). Оне треба ватром са места или пробијањем кроз међупросторе отпорних тачака да олакшају брже напредовање пешадије и избијање у позадину непријатељског распореда, да обману непријатеља о правцу главног удара и присиле га на растурање ПТ средстава и, најзад, да припреме неопходне услове за увођење у борбу главних тенковских снага ради развијања успеха и предузимања гоњења.

Сам начин дејства тенкова на планинском земљишту зависи не само од земљишта него и од карактера непријатељске одбране.¹⁾

¹⁾ Тако, например, ако је непријатељ организовао одбрану на стрмим падинама, тенкови могу користити повољне делове земљишта, заклоне и природне маске и изаћи на ватрене положаје иза борбеног поретка сопствене пешадије, са циљем да одатле ватром из места преко глава и кроз међупросторе подрже њен напад. Ако је непријатељ организовао вишекатну одбрану, онда тенкови могу (пре поласка пешадије на јуриш) учествовати у неутралисању непријатељске одбране на предњем крају, с тим да у тренутку кад пешадија крене на јуриш поступно преносе ватру на следеће катове одбране и омогућавају својој пешадији да под што повољнијим условима заузима непри-

Тенковске јединице за подршку напада пешадије у планинама обично дејствују методично, заузимајући постепено и узастопно поједине доминантне тачке. При томе тенкови треба да наносе непријатељу не само ударе него и да по потреби врше маневар на бокове и позадину тачака које пружају отпор.

Место тенкова у борбеном поретку пешадије на планинском земљишту може се често мењати. Они се могу кретати час испред пешадије (да би је извесно време водили као на маневарском земљишту), а час и у самом њеном борбеном поретку или позади ње (када дејствују ватром преко ње). Зато општевојни команданти морају обавезно располагати тенковским резервама, првенствено на раскрсницама или на местима где се рачвају долине, одакле се обично и уводе у борбу. Према потреби, тенкови из резерве могу се придавати оним пешадиским деловима које раније, због теренских прилика, нису могли потпомагати, затим за одбијање противнапада, за окружење и уништење отсечених непријатељских снага, за развијање успеха, за гоњење разбијеног непријатеља, итд.

Борбена дејства оклопних јединица на планинском земљишту за развијање успеха, проширење пробоја, гоњење, окружење и уништење непријатељских снага итд. немају само тактички карактер (са спорим наступањем и ограниченим циљевима), већ достижу и шире оперативне размере, дакле, дејства која се одвијају и на већој дубини. Међутим, за овакво коришћење оклопних јединица неопходни су пролазни правци, долине, гребени, итд. При постављању задатака предњим и гонећим одредима и покретним групама ради развијања успеха и гоњења, требало би имати у виду специфичне тешкоће дејства у планинама и техничке могућности тенкова и постављати им много скромније задатке но на маневарском земљишту. Ово тим пре што су покретне групе, предњи и гонећи одреди (за разлику од дејства на маневарском земљишту) принуђени да борбом и фронталним ударима крче себи пут и да непрекидно савлађују

јатељске линије једну за другом. Они би се пребацивали унапред у складу са напредовањем пешадије, са циљем да је помажу при нападу на следеће објекте, при учвршћивању постигнутог успеха или одбијању непријатељских противнапада. Поједине групе тенкова треба упућивати и у обилазак подножјем узвицења ради напада са задњег нагиба, пресецања отступнице и развијања браниоачевих тактичких резерви пре но што их он уопште и стигне да употреби у противнападима. Ако се напад изводи преко гребена у циљу заузимања превоја и планинских прелаза, онда поједини тенкови и тенковски водови могу изаћи на гребен ради уздужног дејства. При нападу на планински теснац чија је унутрашњост добро организована за одбрану и када је нападач принуђен да углавном фронтално дејствује, тенкови треба да нападају у више таласа, с тим да се пешадија креће око борбеног поретка сваког таласа. При томе отстојања између таласа треба да буду толика да позадни тенкови могу ватром потпомагати тенкове испред себе. Ако се напад врши дуж гребена (при чему његово тежиште може бити и у долини), онда тенковске јединице врше његово потпомагање као и у нормалним условима. У случају успеха, оклопне јединице из другог ешелона треба првенствено користити за брзо развијање пробоја и заузимање саобраћајних чворова у позадини непријатеља, да би уз помоћ дејства гребенима дошло до окружења и уништења непријатеља на знатним деловима фронта.

узастопне отпоре појединих непријатељских група и резерви размештених по читавој дубини његове одбране, пошто су овде услови за примену ширих маневара, комбинованих са обухватом и обиласком, веома ограничени. Због тога је корисно да се дејства оклопних јединица на планинском земљишту комбинују са ваздушним десантима, који би заузимали саобраћајне чворове у непријатељској позадини што би, свакако, доводило до окружења и разбијања непријатеља на знатним деловима његовог фронта.

Борбени пореци оклопних јединица на планинском земљишту, због ограниченог мањера и теже пролазности земљишта ван комуникација, као и због ограниченог броја комуникација у већини случајева имају ешелонско обележје и много већу дубину него у обичним условима. Због тога је природно што су оклопне јединице јако изложене дејству непријатељске авијације, те их при оваквим дејствима треба увек добро заштитити сопственом авијацијом. А да би успешније и брже савлађивале непријатељски отпор, неопходно је да се тенковске јединице ојачају пешадијом и инжињеријом, које би се у том случају користиле као тенковски десант, али не само са циљем одбране и заштите тенкова, већ и ради савлађивања препрека за чије је уклањање иначе потребно знатно више снага, средстава и времена него у равници. Осим тога, пешадија и инжињерија имале би задатак да непрекидно подржавају и обезбеђују тенковске ударне снаге, да им осигуравају бокове, затварају рокадне путеве и заузимају околне доминантне тачке. Дубина дејства у току гоњења и развијања успеха не зависи само од јачине оклопних јединица већ и од облика земљишта и удаљења нападнутих објеката, али би требало да се у тактичком погледу наслањају на главне снаге.

Да би обезбедиле своје бокове (који могу бити изложени ударима изненадних противнапада јачих непријатељских снага са рокадних путева и других планинских пролаза по читавој дубини непријатељске одбране), оклопне јединице треба да упућују стална бочна осигурања на такву даљину да могу обезбедити главнину својих снага од успешне непријатељске артиљериске ватре. При томе би се бочна осигурања (која су предвиђена за употребу у току једног дана) кретала у саставу главнине оним редом којим ће бити употребљена. Чим би главнина прешла критичне рејоне, бочна осигурања би се одмах свијала на њено зачеље.

За непосредно осигурање колона требало би упућивати мање групе мотопешадије на доминирајуће тачке са једне и друге стране правца кретања. Ове групе, ојачане тешким наоружањем, имале би задатак да заузимају такве тачке, уз ватрену подршку тенкова из појединих ешелона, уколико би они могли да дејствују из колона. Артиљерија би се, начелно, кретала на челу главнине како би у случају потребе могла брзо да се развије и својом ватром потпомогне борбу предњих делова.

Рејони и положаји оклопних јединица за непосредну подршку пешадије или за развијање успеха треба да буду на знатно мањим отстојањима него на маневарском земљишту, што ће умногоме зави-

сити и од самог земљишта. На пример, у Книнској и Мостарској операцији очекујући рејон оклопне бригаде био је на отстојању 5—7 км, а полазни положаји за напад најчешће 500 м до 1 км од непријатељског предњег краја. Зборни рејони (а нарочито помоћни) примењиваће се такорећи после сваког извршеног задатка — како због самог земљишта, тако и због потребе снабдевања, оправки, извлачења јединица из борбе, припреме за нове борбене задатке и сл.

Данашње могућности за употребу оклопних јединица на планинском земљишту много су шире и целисходније но раније, без обзира на то што је маневар оклопним снагама у планинама (услед специфичних услова земљишта) ограничен и отежан и што је њихово кретање спорије. Треба имати у виду да тенкови могу постићи највећи успех баш на оним правцима на којима се не очекује њихова појава и где се сматра да је њихова употреба немогућа.

Vojna biblioteka

U seriji **savremenika** izdala je svoju XV knjigu:

General-pukovnik PEKO DAPČEVIĆ

ZNAČAJ I SNAGA MANEVRA

Studija manevarskih dejstava koja su nam omogućila da u našem Narodnooslobodilačkom ratu u najtežim situacijama ne samo sačuvamo i dalje razvijamo svoje oružane snage nego i da sami i u okviru opšte savezničke strategije odnosimo velike vojničke i političke pobeде.

Radi uporedne analize dati su i primeri klasičnih manevara srpske i crnogorske vojske iz 1914/15 godine, kao i neki primeri iz Drugog svetskog rata i rata u Koreji.

Na kraju knjige data je studija o odnosu čoveka, tehnike i manevra po periodima Narodnooslobodilačkog rata.

Delo ima 632 strane; cena 500 dinara